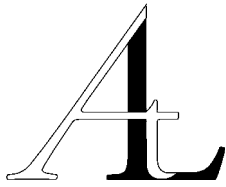

e - I S S N 2 6 6 9 - 2 4 4 9

Archivum Lithuanicum 23

KLAIPĖDOS UNIVERSITETAS
LIETUVIŲ KALBOS INSTITUTAS
LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT CHICAGO
VILNIAUS UNIVERSITETAS
VILNIAUS UNIVERSITETO ŠIAULIŲ AKADEMIJA
VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

ARCHIVUM *Lithuanicum* 23

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS
VILNIUS 2021

Redaktorių kolegija / Editorial Board:

PROF. HABIL. DR. *Giedrius Subačius* (filologija / philology),
(vyriausiasis redaktorius / editor),

UNIVERSITY OF ILLINOIS AT CHICAGO,
LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS, VILNIUS

DR. *Birutė Triškaitė* (filologija / philology),

(vyriausiojo redaktoriaus pavaduotoja / associate editor),

LIETUVIŲ KALBOS INSTITUTAS, VILNIUS

HABIL. DR. *Ona Aleknavičienė* (filologija / philology),

LIETUVIŲ KALBOS INSTITUTAS, VILNIUS

PROF. HABIL. DR. *Roma Bončkutė* (filologija / philology),

KLAIPĖDOS UNIVERSITETAS

PROF. DR. *Pietro U. Dini* (kalbotyra / linguistics),

UNIVERSITÀ DI PISA

PROF. HABIL. DR. *Jolanta Gelumbeckaitė* (kalbotyra / linguistics),

JOHANN WOLFGANG GOETHE-UNIVERSITÄT FRANKFURT AM MAIN

DR. *Reda Griškaitė* (istorija / history),

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS, VILNIUS

DOC. DR. *Birutė Kabašinskaitė* (filologija / philology),

VILNIAUS UNIVERSITETAS

PROF. HABIL. DR. *Bronius Maskuliūnas* (filologija / philology),

VILNIAUS UNIVERSITETO ŠIAULIŲ AKADEMIJA

PROF. DR. *Jurgis Pakerys* (filologija / philology),

VILNIAUS UNIVERSITETAS

PROF. HABIL. DR. *Rūta Petrauskaitė* (filologija / philology),

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS, KAUNAS

HABIL. DR. *Christiane Schiller* (kalbotyra / linguistics),

HUMBOLDT-UNIVERSITÄT ZU BERLIN

PROF. DR. *William R. Schmalstieg* † (kalbotyra / linguistics),

PENNSYLVANIA STATE UNIVERSITY, UNIVERSITY COLLEGE

HABIL. DR. *Darius Staliūnas* (istorija / history),

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS, VILNIUS

DR. *Mindaugas Šinkūnas* (kalbotyra / linguistics),

LIETUVIŲ KALBOS INSTITUTAS, VILNIUS

DR. *Aurelija Tamošiūnaitė* (filologija / philology),

JOHANNES GUTENBERG-UNIVERSITÄT MAINZ

DR. *Jurgita Venckienė* (filologija / philology),

LIETUVIŲ KALBOS INSTITUTAS, VILNIUS

Turinys (Contents)

Straipsniai (Articles)

Dovilė Gervytė

Maironio autoređagavimas: neapsisprendimo dėl pakeitimų pernaša o 9

Mindaugas Šinkūnas

Korektūriniai spaudos skirtumai kai kuriose lietuviškose XVI–XVII a. knygoose o 41

Birutė Triškaitė

Jono Jokūbo Kvantos akademinės veiklos ataskaita:

Karaliaučiaus universiteto Lietuvių kalbos seminaras 1724 m. o 59

Ona Aleknavičienė

Kalba ir tapatybė Kristijono Gotlybo Milkaus žodyno *Littauisch-deutsches und Deutsch-littauisches Wörter-Buch* (1800) pratarmėse: diskurso analizė o 101

Inga Strungytė-Liugienė

Johanno Arndto *Rojaus Darželio* maldų redagavimo istorija (1807–1817) o 137

Jurgita Venckienė

Kazimiero Jauniaus *Lietuviškas Kalbomōklis. Baltiko padangese* (1897) –

Jono Jablonskio *Lietuviškos kalbos gramatikos* (1901) šaltinis o 161

Reda Griškaitė

Teodoro Narbuto mokslinė korespondencija kaip veikalo

Dzieje narodu litewskiego „akademiškumo“ liudijimas o 191

Roma Bončkutė

Johannes Voigto *Geschichte Preußens* (1827–1839) nuorodos

Simono Daukanto veikale *BUDA Senowęs-Lėtuwiū Kalnienū ir Zámajtiū* (1845) o 269

Карина Чарыкова

Топография Симонаса Даукантаса в Санкт-Петербурге o 299

Recenzijos (Reviews)

Roma Bončkutė

Recenzuojama: Rita Šepetytė (par.),

Pamokslai vairingose materijose, sakyti Ambroziejaus Pabrėžos, 2020 o 351

Silva Pocyte

Recenzuojama: Domas Kaunas,

Martynas Jankus. Tautos vienytojas ir lietuvių spaudos kūrėjas, 2021 ○ 359

Diskusijos, apžvalgos, pastabos (Discussions, Surveys, Notes)

Mortimer Drach

CorDon – A Deeply Annotated Digital Corpus
of the Works of Kristijonas Donelaitis ○ 367

Pietro U. Dini

In memoriam: Williamas Riegelis Schmalstiegas (1929–2021) ○ 391

Giedrius Subačius

In memoriam: Susitikimai su Williamu R. Schmalstiegu (1929–2021) ○ 397

Christiane Schiller

In memoriam: Gertrud Bense (1930–2021) ○ 405

Dovilė Gervytė

Vilniaus universitetas

Maironio autoredagavimas: neapsisprendimo dėl pakeitimų pernaša

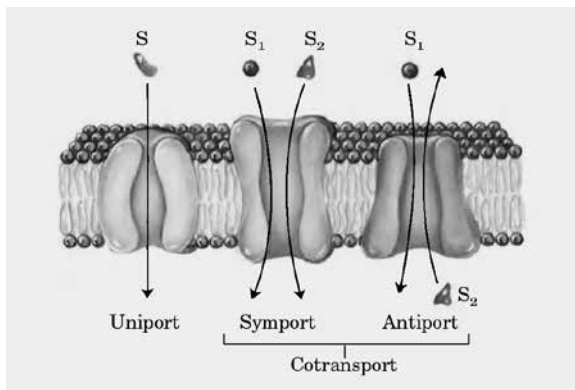
1. ĮVADAS. Vėlyvoji Maironio lyrika yra išlikusi ne vien spaudinių, bet ir juodraščių pavidalu. Rankraščiuose fiksuoti intensyvūs autoriniai taisymai, kaip teigia genetinė kritika, suponuoja tekstinę variaciją ir liudija poetinių kūrinių radimosi procesus¹. Tiriant gausiausiai autoreduotuose Maironio juodraščių segmentus pastebėti atvejai, kai kone identiška segmento kaita pasirodo keliuose eilėraščių variantuose ar net skirtingų eilėraščių autografuose. Ši redagavimo tendencija straipsnyje analizuojama ne kaip poetinio motyvo pasikartojimas skirtinguose veikaluose (tai literatūrologinei tradicijai būdingas vertinimas)², bet kaip autoriaus poezijos genezei būdingas dinamiškas neapsisprendimo, svarstymų dėl pakeitimo priėmimo ir atmetimo modelis. Atskleisti, kas reguliuoja procesą, kai neapsisprendimas *keliauja* iš autografo į autografa, kokie rašymo požiūriu vidiniai (tekstiškai fiksuoti) kriterijai lemia pagaliau priimtą sprendimą dėl vienos iš alternatyvių frazių tinkamumo, yra straipsnio tikslas.

Genezės modeliavimui pasitelkiau *neapsisprendimo dėl pakeitimų pernašos* konceptą, perimtą iš gyvybės mokslų. Molekuliniai dariniai iš ląstelės ar į ląstelę patenka per membraną, pernašos funkciją atliekančią dėl šiai funkcijai pritaikytos fosfolipidinės struktūros ar specifinių baltymų dėka (žr. 1 pav.). Remdamasi analogija pademonst-

1 Maironio lyrikos autografa i juodraščiai atskirai beveik netirti: autoriaus poezijos raida akademiškai aptarta naudojantis *Pavasario balsų* leidimais, tačiau ne rankraštine medžiaga, taigi beveik neapima po 1920 m. rinkinio parašytų eilėraščių (plg. Mačiulis-Maironis 2014). Minėtina, kad ligšioliniai Maironio lyrikos genezės tyrimai orientavosi į intertekstinius poeto eilėraščių variantų santykius, teminės raidos (Speičytė 2019), silabotonikos formavimosi (Girdzijauskas 2002), bendrinės kalbos moderninimo (Venckienė 2018) aspektus (šio pobūdžio tyrimai apžvelgti: Subačius 2014). Visgi rankraščiuose fiksuotų autore-

dagavimo veiksmų suvokimas galėtų atverti naują – į poetinių veikalų radimosi dinamiką orientuotą – analitinę prieigą prie autoriaus kūrybos: „Genetic critics focus on the temporal dimension of writing and regard a work of literature as a process rather than a product. The end result remains inextricably bound up with its textual memory, that is, the numerous textual transformations that preceded its publication“ (Van Hulle 2004, 2).

2 Nedidelis Maironio poetinių motyvų arsenalas ir eksploatavimas tyrėjų pastebėtas ir aptartas (Speičytė 2012, 80–81; Zaborškaitė 1987, 68).

1 pav. Biologinių substratų (ilustracijoje žym. S) pernašos per ląstelės membraną klasifikavimo pavyzdys: uniportas (pernešamas vienas substratas) ir kotransportas (pernešami du substratai: viena kryptimi – simportas, skirtingomis – antiportas); Nelson, Cox 2008, 395

ruosiu, kaip autoriaus redaguojamas (varijuojantis) eilėraščio segmentas gali būti: a) su visa variacija (t. y. neapsisprendimu dėl frazės galutinės raiškos) perkeltas iš vieno autografo į kitą to paties eilėraščio redakciją (kitą autografa) ir jame taisomas toliau (*mikropernaša*); b) perkeltas į kitą eilėraščių, kitaip tariant, panašaus pobūdžio semantiniai, sintaksiniai, morfologiniai pakeitimai gali rasti kelių kūrinių rankraščiuose (*makropernaša*). Rankraščių (genetinės kritikos) ir gyvybės mokslų (genetikos) tyrimų konceptualios sutaptys, analogijos ar viena kitą papildančios studijos – dažna akademinė praktika. Taip yra todėl, kad filologai mėgina akcentuoti tekstinės variacijos procesualumo aspektą, matyti redagavimą „kaip gyvą“. T. y. daroma prielaida, kad tekstinė variacija, nors nėra tiesiogiai susijusi su genetinė kaita, kurią tiria gyvybės mokslai, gali būti įtikinamai aiškinama paraboliskai vartojamais pastarųjų konceptais bei terminais³. Pasitelkdamą biologinių medžiagų transporto konceptą, panašiu principu šiame straipsnyje mėginasi susieti vidinę – skirtinguose vieno poetinio veikalo redakcijose – ir išorinę – skirtinguose kūriniuose – atpažįstamą tekstinę variaciją, besirandančią autoriui svarstant raiškos alternatyvų priėmimą / atmetimą.

Taikydama makrogenetinės rankraščių analizės metodą, savarankiškų varijavimo sekų panašumus bei tikėtiną sąveiką bandysiu atskleisti gretindama du ar daugiau autoriaus intensyviai redaguotus poetinių veikalų segmentus⁴ Maironio eilėraščiųuo-

3 Pavyzdžiui, Dirkas Van Hulle, remdamasis biomokslų terminais ir konceptais, skirtingas kūrinių raidos stadijas įvardija endo-, egzo- bei epigeneze (žr. Van Hulle 2014).

4 „Microgenetic analysis, which sets up and interprets the total compositional develop-

ment of a short textual fragment, stands in contrast to macrogenetic research, which looks at one or several complete collections of genetic documentation, studying large-scale phenomena“ (de Biasi 1996).

se „Vakarop mintys“, „Dienų sielvartai“, giesmėse „Šv. Aušros vartų Marijai“, „Šv. Aušros vartų Marijai (variantas)“, „Kristui Karaliui giesmė“.

Kadangi genetinė kritika veikalą tiria kaip tam tikrą jį formuojančių ir reprezentuojančių variantų visumą, eilėraščio segmento alternatyvas dviejuose ir daugiau autografo *variantais* vadinsiu išryškindama jų išorinius (t. y. būtent skirtingose eilėraščio redakcijose matomus) genetinius ryšius. Kitaip tariant, *variantu* bus laikoma vienos redakcijos segmento *sąveika* su analogišku (sprendžiant pagal eilėraščio struktūrą, sintagminę seką) segmentu (alternatyvia eilutės, frazės raiška) kitoje redakcijoje ar net kitame eilėraštyje. *Versijos* terminas referuos tos pačios eilutės alternatyvas tam tikroje redakcijoje.

Nors rankraščių išskaitymas atliktas laikantis klasikinės filologinės praktikos, avantekstų analizės principai – interpretacinio pobūdžio⁵, o iškelta prielaida apie vieną iš Maironio poezijos genetinių ypatumų – koreliuojančias variacijas skirtinguose eilėraščiuose ar teksto segmentuose – siekiu aptarti ir schematizuoti procesualiai, pagal kūrybinės raidos prigimtį.

2. „VAKAROP MINTYS“ IR „DIENŲ SELVARTAI“. Maironio tekstų segmentų redagavimo analizę pradėsiu nuo eilėraščių „Vakarop mintys“ (VM) ir „Dienų sielvartai“ (DS)⁶, kuriuose autoriniai taisymai fiksuoti reikšminiu požiūriu analogiškose kūrinių vietose⁷.

2.1. MIKROPERNAŠA: TO PATIES EILĖRAŠČIO SKIRTINGOS REDAKCIJOS. „Vakarop mintys“ autografe juodraštyje 1 (toliau – VM [AJ1]) yra ne visas eilėraštis, o tik pirmos dvi strofos (žr. 2 pav.); autografe juodraštyje 2 (toliau – VM [AJ2]) atsiranda penkiastrofė eilėraščio struktūra (žr. 3 pav.), atitinkanti norminį eilėraščio variantą⁸. Taigi kūrinio genetinė užuomazga – pradžia užrašyta ir taisyta VM (AJ1), tie taisymai pratęsti VM (AJ2), kur eilėraštis reikšmingai išplėstas⁹.

5 „‘avant-texte’ always carries with it the assumption that the material of textual genetics is not a given but rather a critical construction“ (Deppman et al. 2004, 8).

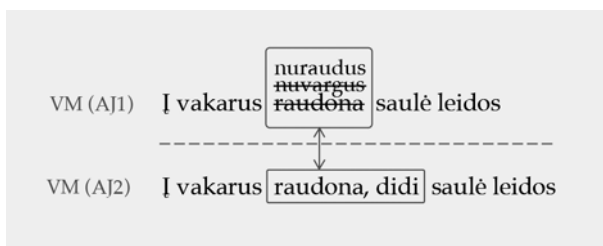
6 Norminės eilėraščių antraštės (redakcijoje jos įvairuoja) teikiamos remiantis skaitmeniniu genetiniu kritiniu Maironio *Pavasario balsų* leidimu ([Maironis] 2020).

7 Maironio kūrybos tyrėjai šių eilėraščių nėra atskirai analizavę: „Vakarop mintys“ tik paminimas kaip vienas paskutiniųjų poeto veikalų apskritai (Zaborskaitė 1987, 368), taip pat klasifikuojamas pagal tematiką (Daujotytė 2016, 491); „Dienų sielvartai“ cituojamas kalbant apie Maironio kūrybos ir muzikos sąsajas (Landsbergis 2016, 480).

8 Abiejų autografo juodraščių *terminus ad quem* 1931 m. pabaiga arba pati 1932 m. pradžia (pirmą kartą eilėraštis publikuotas

1932 m. vasarį). VM (AJ1); MLLM: GEK 20030 (R1 1139), 51v. VM (AJ2); MLLM: GEK 20030 (R1 1139), 50v–50r. Pusstoriame juodu kolenkoru įrištame sąsiuvinyje (kuriame taip pat randami Maironio dramų „Vytautas karalius“, „Barbora Radvilaitė“ fragmentų autografo juodraščiai) eilėraštis įrašytas tuščiuose baigiamuosiuose priešlapiuose ([Maironis] 2020a).

9 VM (AJ2) įrašytas ankstesniuose sąsiuvinio lapuose nei VM (AJ1), tačiau chronologinė seka tokia: 51v lape buvo užrašytos dvi pirmosios eilėraščio strofos (VM [AJ1]), jų redakcinės pataisos atliktos pirminio užrašymo metu. Šį teiginį grindžiu pieštuko spalvos tono panašumu tiek pirminiame užrašė, tiek pataisose. Nubraukus abi VM (AJ1) strofas, Maironio buvo grįžta į tuščius 50v–50r lapus, kuriuose eilėraštis plė-

1 schema. „Vakarop mintys“ pirmos eilutės kaita

Pirmoji eilėraščio eilutė¹⁰ varijuoja jau pirminio užrašymo metu (žr. 1 schemą). Taisomas elementas – eilutėje reiškiamo subjekto (*saulė*) atributas (*raudona* → *nuvargus* → *nuraudus*). Pastarojo pakeitimo atmetimas matomas antroje eilėraščio redakcijoje ([*nuraudus*] → *raudona, didi*). Grįžimą prie VM (AJ1) atmesto epiteto VM (AJ2) galima interpretuoti kaip tolesnį to paties svarstymo etapą. Palyginus su pirminiu variantu, VM (AJ2) šis elementas yra išplečiamas (pridedamas antras epitetas). Taigi neapsisprendimas dėl atributo perkeliamas iš redakcijos į redakciją, patvirtinama reikiamybė atributo raišką svarstyti toliau. Variantų priėmimo / atmetimo mechanizmą šiuo atveju reguliuoja neapsisprendimas dėl esminio poetinės minties elemento (*saulė leidos*) papildymo, patikslinimo¹¹, o sprendimo dėl pataisos tinkamumo kriterijus – atributo raiškos deskriptyvumas. Kadangi segmento svarstybos faktas egzistuoja skirtingose eilėraščio redakcijose, į šią variaciją siūlau žvelgti ne vien kaip į linearų (chronologiškai vykusi) procesą, bet ir kaip į abipusę alternatyvų sąveiką (t. y. neapsisprendimo pernaša galėjo vykti dviem kryptimis; iliustracijose pakeitimų svarstymą žymiu dvipuse rodykle).

totas toliau (VM [AJ2]) – vienu etapu užrašytos dvi pirmosios strofos (pieštuko spalvos tonas blankus), antruoju etapu (pieštuko spalvos tonas ryškesnis) užrašytos dar trys strofos ir taisytos pirmosios dvi.

Šalia grafologinių argumentų atkreiptinas dėmesys į tai, kad: 1) ketvirtos eilutės pakeitimai, atlikti VM (AJ1), visų pirma buvo priimti VM (AJ2) ir tik tada toliau keisti pastarajame juodraštyje; 2) antra, šešta, septinta ir aštunta VM (AJ1) eilutės yra analogiškos jų variantams VM (AJ0) (genetiškai už VM [AJ1] ankstesnis autografas juodraštis, žr. išnašą nr. 13), todėl VM (AJ2) išvardytose eilutėse esantys ir braukimu ar kitaip nežymėti pakeitimai yra atlikti vėliau nei VM (AJ1). Taigi genetinėje rekonstrukcijoje laikausi prielaidos, kad chronologinė autografų juodraščių seka

yra VM (AJ0) → VM (AJ1) → VM (AJ2), o jų redagavimo etapai – nepersidengia.

10 Makrogenetinėje analizėje segmento (eilutės) versijos bus cituojamos nepateikiant visų kaitos aspektų, selektyviai, išskiriant į pernašą įtraukiamas variacijas.

11 Daugiau apie esminio poetinės minties elemento (angl. *core element*) kintamumą ar išlaikomumą tekstinės variacijos perspektyvoje žr. Klausas Hurlebuscho aptariamą Klopstocko poemos *Der Messias* genezės atvejį: „[...] the genetic anticipation of [compositional] episodes and their *subordinated text-syntagmatic construction* manifests a significant self-referential meaning of the writing for the author. It shows where the work's core segments lie hidden. Genetic priority signals dominance of thought“ (Hurlebusch 2000, 88).

Į vakarus ~~taurėna~~ ^{nušėdus} saulė lesto
Ši šypsojo ironijos skruostais
Kūno ~~taurėna~~ ^{vargus} ir prakaituotus veidus
Lygių spindulių ~~slaptiniais~~ ^{šaltas} ir keistais

Ant žemės ~~antubis~~ ^{zironis} skruostais
Į sielovaiti ir amžius - žiemos tik dienos
O jos keliai tarp amžius, žvirgždžių,
Kuriu norius laiko atmainos.

591114
03006
1111

2 pav. VM (AJ1);
MLLM: GEK 20030 (R1 1139), 51v

Vakaro Mintys

Į vakarus vandenai, didi saulė leidosi
Į šypsojo tylios ironijos skruostais
Lūnoms, nusarganoms ir prakeiktoms veidams
Lydejo spinduliais ^{skaptungos ir keistais} ~~šaltai~~ keistais

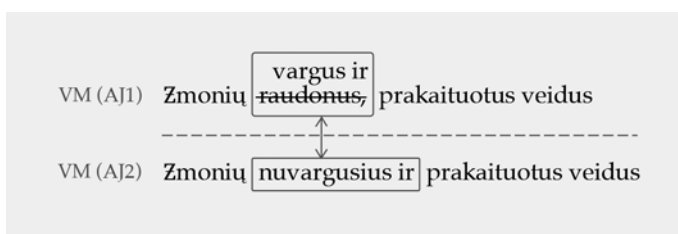
Ant žemės sutulio protingųjų skruostams
Į greičastai ir amžius - jai tik šypsenai
Nes jos keliai tarp amžių žvaigždžių
Nėnuarėnais, kas ^{toji} ~~ne~~ karko atmana.

Jai vis tiek pat ir vakar dalei moteriškos
Gvairis ir Trojos žūdis motoms karščiui
Ir širdie suka sate, margos petčiškės
Mokėdams ir tomap, meilę per bangiai

Ja sveikina per amžius ^{gydymų} milijonai!
Kur jie dabar? Tik trūkų mūilo bobulais
Į mas ryto tebusime vaiduotus monai
Aklos gamtos ^{klėta} ~~lyg~~ ^{ir nebuvę} ~~lyg~~ nebuvę, viskalei

3 pav. VM (AJ2);
MLLM: GEK 20030 (R1 1139), 50v-50r

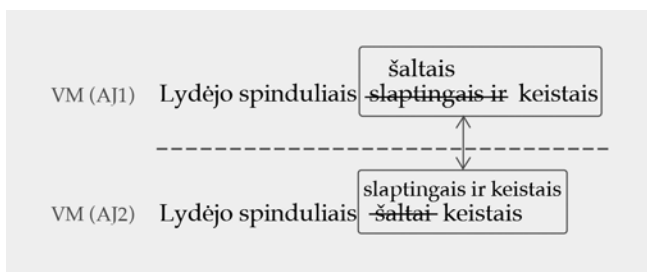
Panaši segmento variacija dviejose redakcijose matoma ir trečioje eilėraščio eilutėje (žr. 2 schema). Joje neapsisprendimo dėl pakeitimų pernašą galima identifikuoti pagal tai, kaip kinta eilutėje reiškiamo veiksmo objektas (*veidus* → *vargus ir [...] veidus*) bei jo atributai (*raudonus* → *nuvargusius*). Darau prielaidą, kad neapsisprendimas dėl pakeitimų yra pernešamas tarp VM (AJ1) ir VM (AJ2) jį tik pusiau fiksuojant raštu (nes braukimu žymėtas taisykas [*raudonus*, → *vargus ir*] yra atmetamas VM [AJ2] variante, bet pats atmetimo veiksmas jau liko nepažymėtas, t. y. prieš tai įvestas antrasis veiksmo subjektas [*vargus*] neišbrauktas). Šis atmetimas įtvirtina svarstybas dėl raiškos alternatyvos: nors autoredegavimo veiksmas nėra tiesiogiai pažymėtas (kai, pavyzdžiui, užrašoma ir nubraukiama), elementas pakitęs. Tokius pirmos ir trečios eilutės autoredegavimo veiksmus interpretuoju kaip pusiau žymėtą neapsisprendimo dėl pakeitimų pernašą.

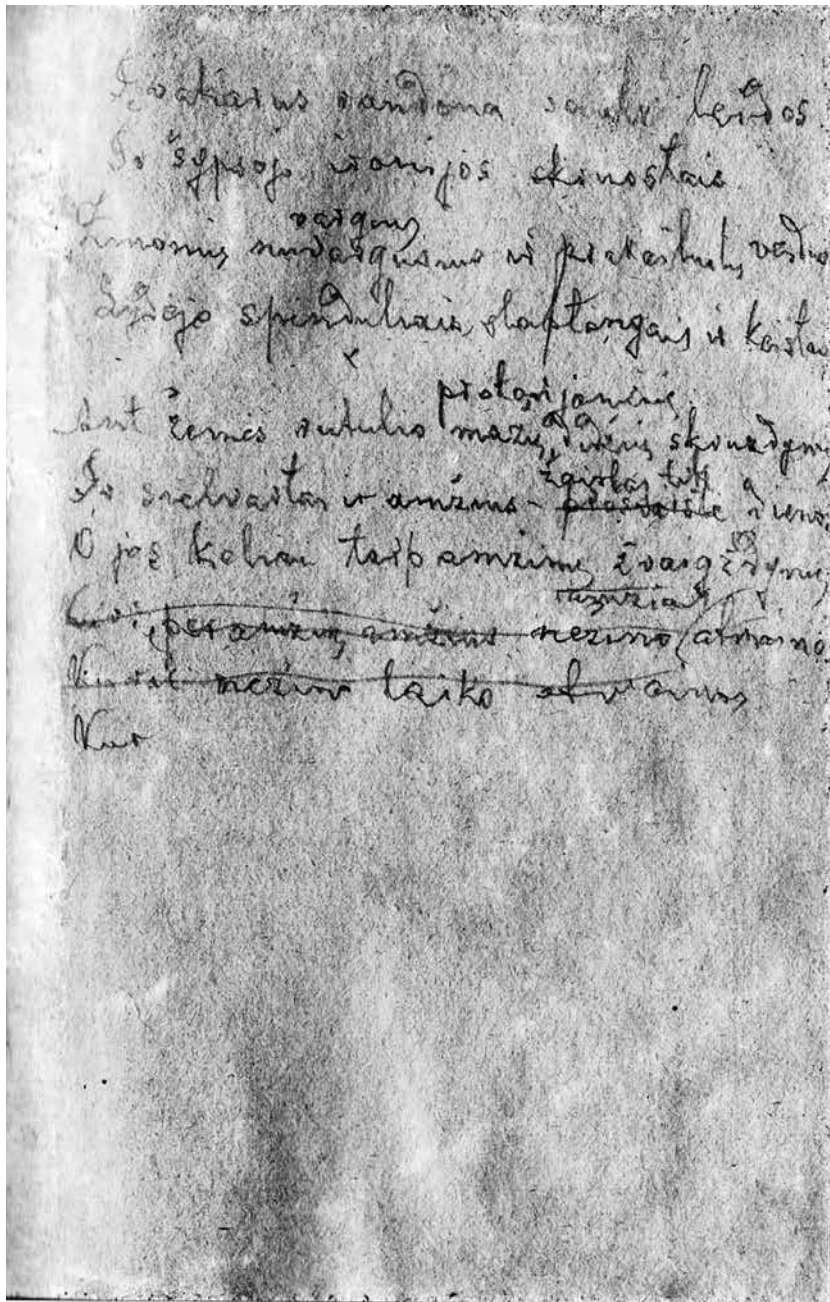
2 schema. „Vakarop mintys“ trečios eilutės kaita

Variantų priėmimo / atmetimo mechanizmą trečioje eilutėje reguliuoja joje reiškiamų objektų kiekio svarstymas: paliekami arba du objektai ir vieną iš jų nusakantis atributas, arba du atributai, nusakantys tą patį vieną objektą. Pataisos tinkamumo kriterijumi galima laikyti eilutės poetinės minties esminio elemento išskyrimą, akcentavimą.

Žymėta neapsisprendimo dėl pakeitimų pernaša akivaizdi eilėraščio ketvirtos eilutės kaitoje (žr. 3 schema). Pirminiame segmento užrašė autoriaus redaguojamas eilutės elementas taisomas tiesiogiai (nubraukiant) taip pat ir VM (AJ2) variante. Ir viename, ir kitame variante svarstomi tie patys segmento elementai: [*spinduliai*] *slaptingi ir keisti* vs. *šalti ir / šaltai keisti*. Variantų priėmimo / atmetimo mechanizmą ei-

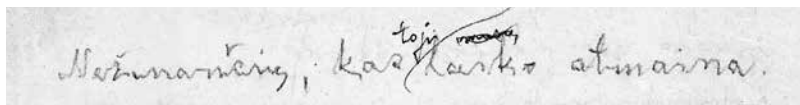
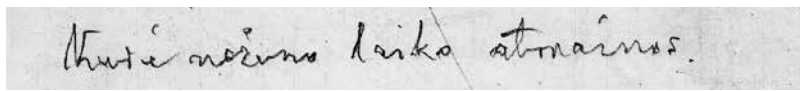
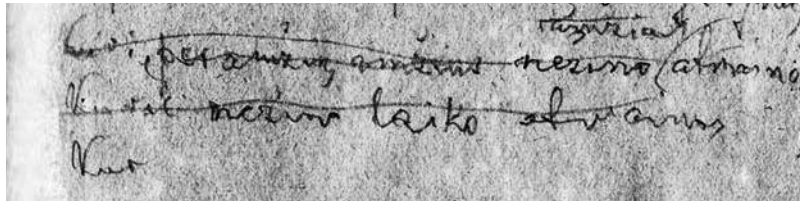

3 schema. „Vakarop mintys“ ketvirtos eilutės kaita

4 pav. VM (AJ0), *Ordo Divini officii recitandi Sacrique peragendi iuxta kalendariū ecclesiae universalis: Pro anno Domini 1931.*, Romae: Apud administrationem „Ephemerides Liturgicae“ (pirmajame priešlapyje *recto*); MLLM: MB 777

17 Maironio autoredagavimas:
neapsisprendimo dėl pakeitimų
pernaša

5 pav. „Vakarop mintys“ aštuntos eilutės taisymai
VM (AJ0), VM (AJ1) ir VM (AJ2)

lutėje reguliuoja joje reiškiamo veiksmo objekto atributų kaitymas, o sprendimo dėl pataisos tinkamumo kriterijus šiuo atveju yra fonika – metrinė schema ir aliteracija.

Neapsisprendimo dėl pakeitimų pernašos požiūriu įdomi ir aštuntos eilėraščio eilutės genezė. Jos analizei pasitelkiu dar vieną, genetiškai pirmesnę už abu anksčiau aptartus autografa juodraščių (toliau – VM [AJ0]), užrašytą 1931 m. rubricelės pirmajame priešlapyje *recto*¹² (žr. 4 pav.¹³).

Aštunta eilutė šioje redakcijoje taisoma gausiausiai (žr. 5 pav.). VM (AJ0) eilutė redaguota taip: *Kurie per amžių amžius nežino atmainos* → *Kurie nežino laiko atmainos*. Po šiais taisymais rankraštyje esantį žodį *Kur* galima interpretuoti tiek kaip neužbaigtą ankstesnės versijos patvirtinimą (Maironis priimtus pakeitimus perrašinėdavo po taisytomis eilutėmis, strofomis), tiek kaip tos pačios eilutės dar vienos versijos pradžia¹⁴. VM (AJ1) variante eilutė nėra redaguojama, todėl galima manyti, kad joje patvirtinama paskiausia VM (AJ0) eilutės versija (*Kurie nežino laiko atmainos*). Vis dėlto VM (AJ1) eilutės varianto užrašą interpretuočiau ne kaip pakeitimo priėmimą, bet kaip neapsisprendimo dėl pakeitimų pernašą, kuri nežymėta. Taip samprotauju, nes: a) VM (AJ1) eilutės variantas nėra taisomas tiesiogiai, bet visa ši redakcija yra autoriaus atmeta perbraukiant strofas; b) VM (AJ1) eilutės variantą lygindami su VM (AJ2) variantu matome, kad pastarajame eilutės pradžia dar kartą keičiama (*Kurie nežino laiko atmainos* → *Nežinančių, kas toji mūsų laiko atmaina*). Taigi segmento variantus suvokiant poetinio veikalo kaip visumos genezės perspektyvoje, svarstyba dėl eilutės raiškos

12 Navašinskienė 1990, 732 (žr. įrašą nr. 478).

13 VM (AJ0), *Ordo Divini officii recitandi Sacrique peragendi iuxta calendarium ecclesiae universalis: Pro anno Domini 1931.*, Romae: Apud administrationem „Ephemerides Li-

turgicae“ (pirmajame priešlapyje *recto*); MLLM: MB 777.

14 Eilutės kurie nurodo į ankstesnę (septintoje) eilutėje reiškiamo veiksmo objektą „žvaigždynus“.

Dienis Sielovartai

Nėra ranki laimingo, jei kada sapnuoja
Mėbustas pasakas ir amėinas dansas
Kraštybos virpančios jo sielai sudainuoja
Ar tūta krepančias prisimena Karas.

Glaz duosi, elgeta, jo sielai nemirtingai
Mė Diev, amėinas, jis žemei sugrąžino?
Gal leis sveikinimą pasidalint ~~draugų~~ draugų
Su replėmis būtinai klebis atraktin.

Narys našta ir veidas prabairtuotas...
~~šit~~ ^{šit} kūno alkams pasohitū ^{pus} naštas?
Pastar ~~kad~~ ^{ji} kituėjauy karole pakeltų pūklas
Paskingy ~~kuojauy~~ ^{koarimo} libimas paršiorus?

O mešmanai, kuro dievidamas pūsta
Gruelgti negali skaidtis ^{siute} suleis koškinis
^{Be} ~~jei~~ to nepavydit, jei kuomeš sutaldha
^{šiem} ~~mušybijs~~ ^{šiem} jėtkos saltes, arsimissimo

7 pav. DS (AJ2);
MLLM: GEK 20045 (R1 1146), 1r

4 schema. „Dienų sielvartai“ ketvirtos eilutės kaita

dėl pakeitimų pernaša). Eilutės predikato kaita gali būti nežymėta svarstybos dėl pakeitimų pernaša: nors žodis nėra nubrauktas, juodraščiuose fiksuoti skirtingi priešdėliniai variantai.

Pakeitimų priėmimo / atmetimo mechanizmą šioje eilutėje reguliuoja joje reiškiamo veiksmo objekto, jo atributo ir predikato priešdėlio svarstymas, o sprendimo dėl pataisos tinkamumo kriterijumi laikyčiau vaizdinio universalumą, suvoktą kaip artumą folklorinei konvencijai.

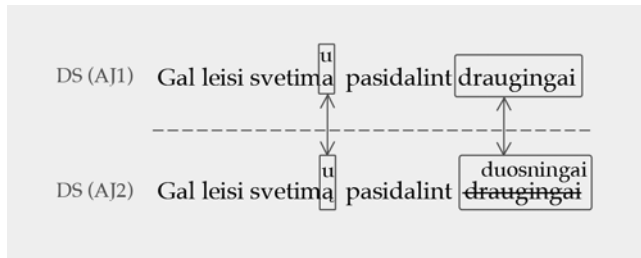
Septintos eilutės variacija (žr. 5 schemą) apima eilutėje reiškiamo veiksmo objekto *svetimas* formas ([tuo, kas] *svetima* [bevardė] vs. *svetimą* → *svetimu*¹⁶), o DS (AJ2) taip pat svarstomas prieveiksmis *draugingai*, kuris keičiamas į *duosningai*. Pastarąjį taisymą interpretuojant kaip pusiau žymėtą neapsisprendimo dėl pakeitimų pernaša, kyla abstraktesnis, autoredegavimo konceptą tikslinantis klausimas. Paisant prielaidos, kad DS (AJ1) ir DS (AJ2) variantus rekonstruojame chronologiškai, DS (AJ1) netaisomas elementas *draugingai* gali būti laikomas *potencialiai* taisytinu eilutės elementu. Kitaip tariant, neapsisprendimo dėl pakeitimų pernašos samprata į redaguojamo segmento elementus leidžia pažvelgti kaip į tvarius, bet turinčius potenciją kisti tekstinius vienetus. Redagavimo mechanizmo požiūriu tai reikštų sąsajos (ar sąveikos) tarp varianto ir ne-varianto, ne-redaguoto ir redaguotino užklausimą.

Septintos eilutės variantų priėmimo / atmetimo mechanizmas reguliuojamas neapsisprendimo dėl eilutėje reiškiamo veiksmo objekto formos ir aplinkybės (*draugingai* → *duosningai*). Pataisos tinkamumo kriterijumi šiuo atveju laikytina fonika (aliteracija) ir etinis semantikos aspektas (dosnumas / draugiškumas).

Intensyviausio autoredegavimo sulaukusiuose segmentuose daugiausia svarstytas eilutėje reiškiamo veiksmo objektas ir pastarojo atributas (VM 3 eil. *raudonus*, / *nuvargusius* ir *prakaituotus veidus* vs. *vargus* ir *prakaituotus veidus*, 8 eil. *žvaigždynų, kurie nežino* vs. *žvaigždynų, nežinančių*; DS 4 eil. *auksu žvilgančias* vs. *mira* / *rūta kvep[i]ančias* [*kasas*]). Kaip sprendimų dėl pataisos tinkamumo kriterijai gali būti paminėti semantiškai universalesnis (DS 4 eil. *mira* → *rūta*), labiau deskriptyvus (VM 1 eil. *raudona* →

16 Šios analizės atveju ignoruojame ortografijos variavimą. Maironio autoredegavimas bendrinės kalbos moderninimo aspektu

tirtas Jurgitos Venckienės (žr. Venckienė 2012; 2018).

5 schema. „Dienų sielvartai“ septintos eilutės kaita

raudona, didi [saulė]) ar konstrukciškai įvairesnis sintaksinio elemento raiškos būdas, poetinės minties branduolio plėtimas (VM 3 eil. *raudonus, / nuvargusius ir prakaituotus* vs. *vargus ir prakaituotus [veidus])* ir instrumentavimo aspektai (VM 4 eil. [*spinduliai*] *slaptingi ir keisti* vs. *šalti ir / šaltai keisti*).

2.2. MAKROPERNAŠA: SKIRTINGŲ EILĖRAŠČIŲ REDAKCIJOS. Sugretinus eilėraščių „Vakarop mintys“ ir „Dienų sielvartai“ užrašymo eigą, atsiskleidžia taisomų (ar vienur užrašomų, o kitur tampančių taisymo taikiniu) segmentų semantinė sutaptis. Skirtingų kūrinių redaguojamų tekstų tarpsegmentinių panašumą siūlau apmąstyti ne kaip tam tikros poetinės figūros atsikartojimą, motyvo keliavimą ar plėtojimą, bet kaip autoredegavimo tendenciją, būtent mintinių svarstymų variaciją bei jos pernašą iš vieno autografo į kito eilėraščio dirbtuves. Pereidama prie konkrečių tekstinių atvejų aptarsiu devintą DS ir trečią (dviejuose autografuose juodraščiuose pasirodančią) VM eilutę (žr. 6 schema).

Skirtinguose eilėraščiuose kinta frazė *vargų našta* ir *žmonių vargai* (schemoje žymima vientisa linija). Remiantis Maironio poetinės kūrybos konkordancija¹⁷, žodžio *vargai* formos dažnos, o sintaksinis junglumas – įvairus¹⁸. Tačiau konstrukcijos *vargų našta* bei *žmonių vargai* yra vien šiuose dviejuose eilėraščiuose. Antroji analizuojamoje eilutėse varijuojanti konstrukcija – frazė *prakaituotus veidus* ir jos vienaskaitinė inversija *veidas prakaituotas* (schemoje žymima punktyrine linija). Nors šaknies *prakit-*vediniai poeto kūryboje taip pat dažni ir įtraukti į skirtingus junginius¹⁹, sintagma *prakaituotas veidas* pavartojama bei varijuojama tik aptariamuose eilėraščiuose.

Taigi poetinė mintis (atpažįstama kaip savita reikšminė konsteliacija) Maironio bandoma artikuliuoti ne tik vieno eilėraščio segmento variantuose (VM: 3 [AJ1] vs. 3 [AJ2]), bet ir perkeliama į kito eilėraščio tekstą (DS 9 [AJ2]). Pastarajame jos sintaksinė raiška yra šiek tiek pakitusi (nors užrašytu taisymu kaitos procesas ir nėra fiksuotas). Kitaip tariant, tiek žymėtą, tiek nežymėtą analogiškų poetinės minties teks-

¹⁷ [Maironis] 2020b.

¹⁸ Pvz.: *vargai ir ašaros* („Mūsų vargai“), *įkvėpimo vargai* („Saulėi leidžiantis“), *vargai kasdieniai* („Marijos giesmė“), žr. [Maironis] 2020b.

¹⁹ Pvz.: *prakitą* (17), *prakitavę* (1), *prakaitu* (33), *prakitūja* (1), *prakaituoja* (19), *prakituo* (9), *prakituo* (5), žr. [Maironis] 2020b.

DS 9 (AJ2)	Vargų našta	ir	veidas prakaituotas...
VM 3 (AJ1)	Zmonių	vargus ir raudonus,	prakaituotus veidus
VM 3 (AJ2)	Zmonių nuvargusius		ir prakaituotus veidus

6 schema. „Vakarop mintys“ trečios eilutės variacija semantinės sutapties su „Dienų sielvartai“ devinta eilute pagrindu

tinų elementų pokytį skirtingų eilėraščių variantuose interpretuoju kaip abejonę dėl tos minties raiškos ir neapsisprendimo dėl pakeitimų pernašą.

Tokio paties tipo pernašą kaip būdingo autoredegavimo modelio atvejį taip pat įžvelgiu dvyliktos DS eilutės taisymus gretindama su penktos ir tryliktos VM eilučių variacija (žr. 7 schema).

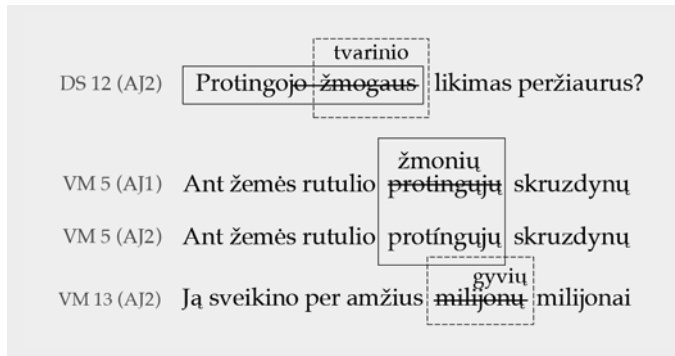
DS dvyliktos eilutės išskirta frazė kinta užklauskiant semantinę bei stilistinę *žmogaus / tvarinio* skirtį²⁰. VM penktos eilutės žodis *žmonių* svarstomas kaitaliojant su *protinųjų [skruzdynų]* (AJ1, AJ2). *Skruzdynas* Maironio poezijoje pavartotas dukart: kūrinyje „Šatrijos kalnas“ – tiesiogine reikšme („Iš po žemių bekyšas skruzdynas“), o VM – kaip tropas, suponuojantis *daugybę*. Daugybė metonimiškai nusakoma ir tryliktoje VM (AJ2) eilutėje – skaitvardžiu *milijonai*. Tikėtina, kad čia pasireiškė neapsisprendimo dėl pakeitimų mikropernašos principas: penktos VM eilutės variantuose kintanti frazė *protinųjų skruzdynų* → *žmonių skruzdynų* → *protinųjų skruzdynų* eilėraščių redaguojant yra pertariama fraze *milijonų milijonai* → *gyvių milijonai*.

DS ir VM svarstomas frazių alternatyvas galima susieti. Pagal konkordanciją konstrukcija *protinasis žmogus* (DS), kurios elementai VM svarstomi kaitant tarpusavyje *protinieji* ir *žmonės*, taip pat žodžiai *tvarinys* (DS) ir *gyvis* (VM) pavartoti bei varijuojami vien aptariamuose eilėraščiuose. Tai leidžia daryti prielaidą apie eilėraščių genezės koreliaciją bei interferenciją. Abiem atvejais yra svarstomas *būtybės* reikšmę turinčių leksemų (*žmogus / tvarinys / protinasis / gyvis*) tinkamumas, VM atveju kaitant dar ir būtybės(-ių) kiekio metoniminę raišką (*protinųjų / žmonių skruzdynai* vs. *milijonų / gyvių milijonai*).

Tekstines situacijas, kai yra taisomi semantiškai panašūs skirtingų eilėraščių segmentai, interpretuoju kaip neapsisprendimo dėl poetinės minties, jos alternatyvų svarstymo pernašą. Laikydamosi šios prielaidos, teigiu, kad eilėraščio „Vakarop mintys“ segmentai Maironio redaguojami taip, kad juose kintanti poetinės minties raiška paraleliai varijuojama taisant „Dienų sielvartų“ segmentus (ir *vice versa*).

20 Minėtina teologinė Maironio galvosena: žodžio *tvarinys* reikšmės (1) ‘padaras’

ir (2) ‘kūrinys’ (LKŽ) leidžia pagrįsti žmogaus kaip sutvėrtojo, sukurtojo konotaciją.

7 schema. „Dienų sielvartai“ dvyliktos ir „Vakarop mintys“ penktos bei tryliktos eilutės variacija semantinės sutapties pagrindu

Neapsisprendimas dėl poetinės minties raiškos ir jo pernaša reguliuoja abiejų eilėraščių genezės sąveiką. Šios sąveikos padarinių galima nusakyti kaip eilėraščio segmento kaitą, kurios metu poetinę mintį žyminčios sintagmos yra išbandomos semantiškai ir sintaksiškai jas varijuojant analogiškose kito eilėraščio eilutėse. Analizuojant tokią variaciją išryškėja dvi alternatyvų paieškos tendencijos: (1) apsistojus prie konkretios semantinės raiškos kaitaliojamas sintagmų junglumas (DS 9 eil. *vargų našta* vs. VM 3 eil. *žmonių vargai*; DS 9 eil. *veidas prakaituotas* vs. VM 3 eil. *prakaituotus veidus*) arba (2) užfiksavus eilutės ar frazės sintagminę struktūrą pasitelkiamas semantinėje paradigmoje naujas – dažniausiai metonimiškas – raiškos būdas (DS 12 eil. *protingasis žmogus* → *protingasis tvarinys*, VM 5 eil. *protingieji skruzdynai* → *gyvių milijonai*).

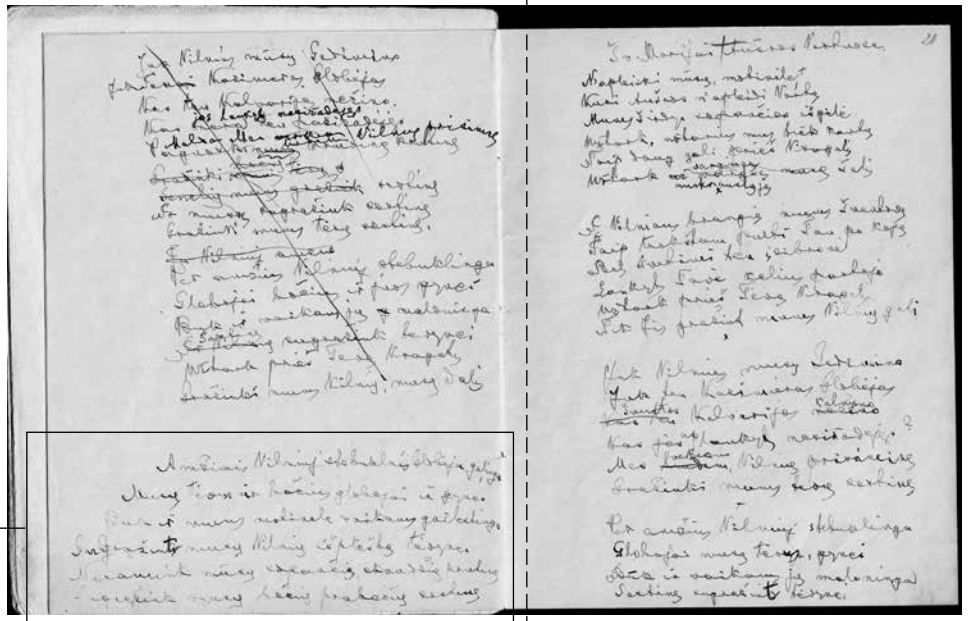
3. „ŠV. AUŠROS VARTŲ MARIJAI“. Tekstai, šiandien žinomi kaip dvi giesmės, skiriamos antraštinės nuorodos „variantas“ – „Šv. Aušros Vartų Marijai“ ir „Šv. Aušros Vartų Marijai (variantas)“, – radosi iš vieno dedikacinio motyvo palaipsniui, kūrybinio proceso metu išsiskiriant alternatyvioms to paties kūrinio redakcijoms²¹. Jos taisytos poetinių užrašų sąsiuvinyje įsiūtuose lapuose, iš viso penkiuose puslapiuose²². Tai bene intensyviausiai redaguoti Maironio autografai juodraščiai²³.

21 Motyvai, kodėl poetas ilgainiui neapsisprendė kurios nors vienos redakcijos naudai ir į *Raštus* įtraukė jas abi kaip skirtingas, nors tos pačios dedikacijos (pamaldumo kreipinio) ir itin panašių motyvų giesmes, reikalautų specialios analizės, pranokstančios straipsnio akiratį.

22 „[...] sąsiuvinis be viršelių, susiūtas medvilniniu siūlu, dvejopas pilkšvai rusvas plonas popierius [...]; sąsiuvinyje keliais etapais perrašyti, vėliau redaguoti poetiniai kūriniai ir juodraštiniai bandymai;

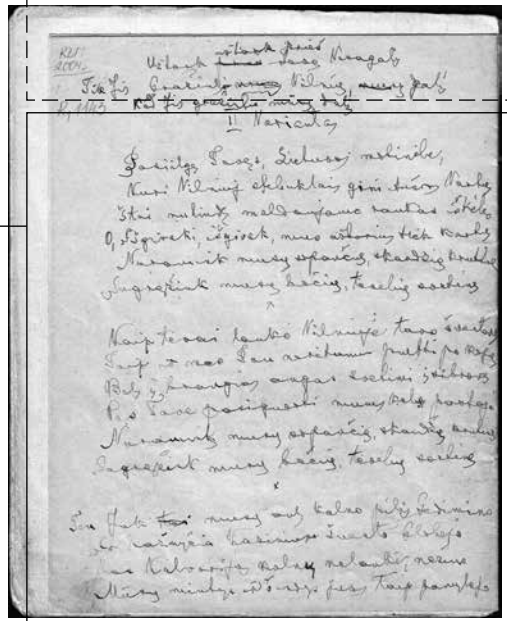
paskutinė redagavimo stadija prieš nurašant į MR1927A [1927 m. *Maironio raštų* leidybinis švarraštis autografas]“ ([Maironis] 2020a). Šaltinis datuotinas 1923 m. vasara–1927 m. vasara, giesmių *terminus ad quem* 1926 m. pabaiga.

23 Giesmių rankraščiai iki šiol nėra tirti, tačiau apie pačias giesmes rašyta mariologiniu aspektu Maironio kūrybą nagrinėjusio Jono Šlekio straipsnyje „Maironio giesmės ‘Marija, Marija’ istorinis-kultūrinis kontekstas“ (Šlekys 1998, 85). Jame apie

20v

21r

21v

9 pav. RI ir RII užrašymo eiga (2). Punktyrinė linija žymi perrašytą RII:

„Šv. Aušros Vartų Marijai“ autografas juodraštis 2;

MLLM: GEK 20043 (R1 1143), 21r, 21v

Vientisa linija žymi perrašytą RI (neužtekus vietos lape 21v eilėraščio fragmentas

užrašomas lape 20v): „Šv. Aušros Vartų Marijai (variantas)“ autografas juodraštis 2;

MLLM: GEK 20043 (R1 1143), 20v, 21v

Kadangi pavadinimų genezė, kaip netrukus išdėstysiu, rankraštyje prasilenkia su redakcijų genetinė raida, vengdama painiavos antraščių „Šv. Aušros Vartų Marijai“ ir „Šv. Aušros Vartų Marijai (variantas)“ toliau nevertosiu. Pagal įsiuvo seką pirmą juodraštyje užrašytą redakciją toliau žymiu RI (žr. 8 pav., faksimilėje apibrėžta vientisa linija). To paties atvarto dešinėje po RI paskutine strofa pradėta rašyti kita, besiskirianti metriniu struktūra, redakcija (toliau – RII, faksimilėje apibrėžta punktyru), ji tęsiama antrame atvarte.

Antro atvarto dešinėje pusėje (žr. 9 pav., 21r) ta pati RII perrašyta švariai, bet vėl taisyta. Savo ruožtu RI perrašyta švariai bei taisyta tolesniame – penktame ir paskutiniame įsiuvo puslapyje, o netilpusi paskutinė strofa užrašyta, spėtina, anksčiau likusiame tuščiaame ankstesnio atvarto plote. Painų RI ir RII (abiems atvejais po du užrašymus) išsidėstymą aptariau todėl, kad jis yra papildoma komplikacija rekonstruojant kūrybinį procesą.

Kūrinių genezė ypatinga dėl neapsisprendimo, kuri iš redakcijų bus vadinama *giesme*, o kuri – jos *variantu* (žr. 1 lentelę). Sąvoką „variantas“ Maironis, tikėtina, pavartoja²⁴ orientuodamasis į muzikinio atlikimo alternatyvą – skirtinga metrinė struktūra implikuoja kitą melodinį modelį. Neapsisprendimą dėl įvardijimo (gal reiškiančio ir bent sąlyginį vienos iš redakcijų prioritetizavimą)²⁵, byloja 1 lentelėje parodyta antraščių kaita autografuose.

	Pirminis užrašymas ir taisymai (19v, 20r, 20v)	Perrašas juodraštyje (21r, 21v, 20v)	Autografas švarraštis (1926 m.) ²⁶	MR1927A ²⁷
RI	Aušros Vartų Šv. Marijai. Giesmė	II variantas	Aušros Vartų Šv. Marijai Giesmė	Tos pačios giesmės Variantas
RII	[be pavadinimo]	Šv. Marijai Aušros Vartuose	–	Šv. Aušros Vartų Marijai

1 lentelė. RI ir RII antraščių kaita autografuose

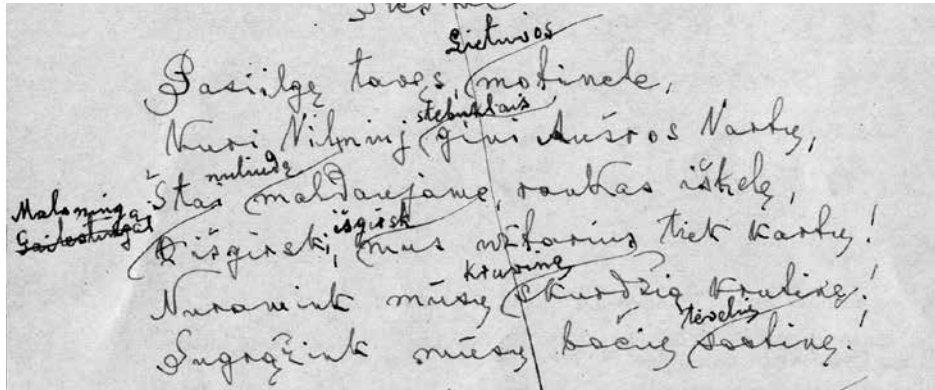
24 Ankstyvieji žodžio „variantas“ pavartojimai yra fiksuoti M. ir S. *Svetimų ir tarptautiškų žodžių žodynėlyje* (M. ir S. 1923, 82), Janio Ryterio *Lietuviškai-latviškame žodyne* (Ryteris 1929, 1283), taigi panašiu laikotarpiu, kai parašyta giesmė.

25 Ar Maironio sprendimas MR1927 RII dėti prieš RI ištis suponuoja redakcijų vertės santykį – atskiras klausimas, kurio šiame straipsnyje neplėtosiu.

26 „Šv. Aušros Vartų Marijai (variantas)“ autografas švarraštis; MLLM: GEK 71043 (R1 6606), 1r, 1v. „[...] paskiras pilkšvas standus, buvęs perlenktas pusiau lapas [...]“. Labiausiai tikėtinas parašymo laikas 1926 m. lapkričio mėn. pradžioje, apie Aušros Vartų Švč. Mergelės Marijos Gailingumo Motinos Globos atlaidus, ta-

čiau šis nuorašas, galimas dalykas, vėlesnis“ ([Maironis] 2020a). Minėtina, kad autografo švarraščio įtraukimas į genetinę seką – hipotetinis. Kadangi rankraštis priimena nuorašą, o ir chronologiškai nėra apibrėžtas, ginčytina, kiek jis dalyvauja giesmės teksto raidoje. Visgi, palyginus su autografais juodraščiais, tekstinė variacija švarraštyje matoma, taigi tuo aspektu į genetinę autografų seką jis įtraukiamas kaip galima raidos stadija.

27 „Šv. Aušros Vartų Marijai“, 1927 m. *Maironio raštų* leidybinis švarraštis autografas (pagrindiniame tekste sigla – MR1927A – naudojama pagal skaitmeninį genetinį kritinį *Pavasario balsų* leidimą, žr. [Maironis] 2020a); MLLM: GEK 4794 (R1 1154), 48r, 49r; „Šv. Aušros Vartų Marijai (variantas)“

10 pav. RI pirmos strofos taisymai.

„Šv. Aušros Vartų Marijai (variantas)“ autografas juodraštis 1;

MLLM: GEK 20043 (R1 1143), 19v

Taigi genetiškai vėlesnė RII galiausiai užėmė pirmąją poziciją autorinėje publikacijoje. Toliau nagrinėsiu konkrečius intensyviausiai RI redaguotus segmentus, kiek vėliau juos susiesiu su RII taisymo tendencijomis.

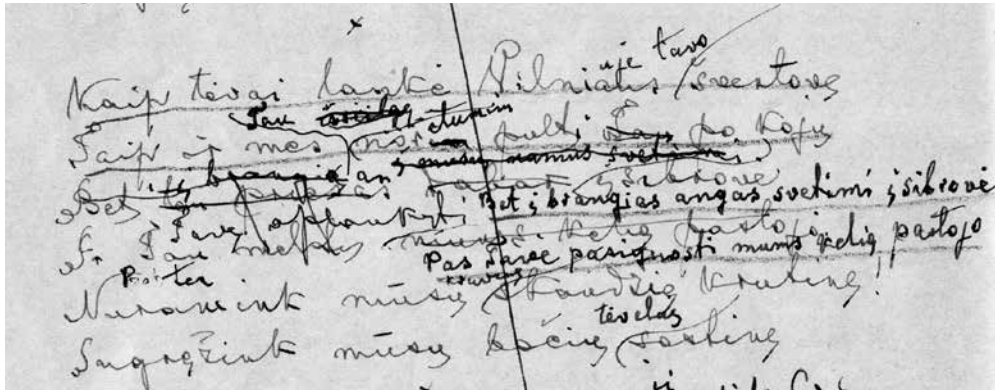
3.1. RI STROFŲ REDAGAVIMAS. Pirminiame užrašyme RI eilutes sudarė dešimt skiemenų. Pirmos strofos taisymų grafinis tolygumas – kurioje nors eilutės vietoje įterpiamas tris skiemenis turintis žodis – nurodo sistemišką giesmės redagavimo pobūdį: pereinama į trylikaskiemenį anapestą²⁸ (žr. 10 pav.). Šią reorganizaciją galima interpretuoti tiek kaip (numanomos) giesmės melodikos keitimą, tiek kaip poetinės minties tikslinimą, detalizavimą, plėtimą.

Skirtingai nei pirmos strofos redagavimo atveju, pertvarkant antros strofos eilučių fonetinę struktūrą įterptieji žodžiai yra toliau taisomi (žr. 11 pav.). Kadangi pataisos tapo sunkiai išskaitomos, paskiausios segmentų versijos yra perrašomos tarp eilučių ir pabraukiamos raudonu pieštuku. Kaip iliustratyvų semantinės raiškos pokyčio (vykstančio drauge su eilėdaros pertvarka) atvejį panagrinėsiu antros strofos trečios (giesmės – devintos) eilutės genezę.

Taisant eilutėje kinta reiškiamo veiksmo subjektą / objektą ir laiką / erdvę žymin-tys elementai (žr. 8 schema). Subjektas *priešas* kinta į *svetimi*, subjekto atributą *tau* (derinamas su *įsibrovė* ~ pas tave įsibrovė) pakeičia objektas *musų* (*tau* įsibrovė →

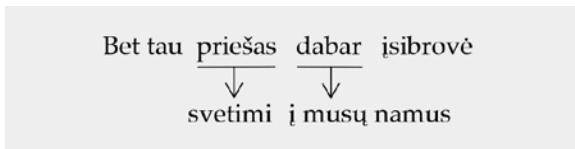
1927 m. *Maironio raštų* leidybinis autografas; MLLM: GEK 4794 (R1 1154), 50r, 51r. MR1927A antraštės šiuo atveju sutampa su *Maironio raštų* I tomo *Lyrika* (1927 m.) leidimo antraštėmis.

28 Ketvirtos eilutės pradžioje įterpiamas ne triskiemenis, bet keturskiemenis žodis, kadangi ši eilutė pirminėje versijoje turi tik devynis skiemenis.

11 pav. RI antros strofos taisymai.
 „Šv. Aušros Vartų Marijai (variantas)“ autografas juodraštis 1;
 MLLM: GEK 20043 (R1 1143), 19v

į *musų* namus įsibrovė). Vietoj laiką žyminčio prievoksmio *dabar* atsiranda erdvė nurodanti frazė *į [musų] namus*.

8 schema. RI antros strofos trečios eilutės elementų kaita

Paskiausio redagavimo žingsnio metu subjektas lieka nepakitęs (*svetimi*), bet reiškiama veiksmo objektą ir erdvę žyminti konstrukcija *į musų namus* pakeičiama erdvė ir jos atributą reiškiančia fraze *į brangias angas*. Versijoje po šių pakeitimų stabili, nepakitusi nuo pirminio užrašymo telieka eilutės pradžia ir pabaiga – jungtis ir emociškai nuspalvintas predikatas:

Bet į brangias angas svetimi įsibrovė.

Esminį poetinės minties pokytį galima nusakyti kaip lyrinio subjekto santykio su svetimu („priešu“) ir artimu („brangiu“) variaciją. Sprendimas elementą *namus* pakeisti į *angas* interpretuotinas kaip semantinė universalizacija, šiuo atveju turinti sakralizacijos, archaizacijos ir simboliškumo atspalvį²⁹.

29 Liet. žodis „anga“ etimologiškai siejamas su albanų k. *angësht* ‘siauras’, savu ruožtu kildinamu iš alb. *ankth* ‘pikta dvasia, koš-

maras’, lot. *angustus* ‘siauras, ankštas’ (taip pat plg. pranc. *angoisse*, it. *angoscia* reikšmes), žr. „Angà“ 2007.

29 Maironio autoredegavimas: neapsisprendimo dėl pakeitimų pernaša

3.2. RI vs. RII. Intensyviausiai RI ir RII segmentai redaguoti pirminio užrašymo metu. Anksčiau aptarti RI-1³⁰ devintos eilutės pakeitimai pagal neapsisprendimo dėl pakeitimų pernašos principą atsiduria RII-1 (žr. 2 lentelę)³¹. Joje versijos priimamos ar atmetamos atsižvelgiant į devyniaskiemėnę RII eilutės struktūrą.

	RI-1	RII-1
9 eil.	Bet tau priešas dabar įsibrovė	Bet svetimi ten įsibrovė
	Bet į namus mums svetimi įsibrovė	
	Bet į brangias angas svetimi įsibrovė	

2 lentelė. Neapsisprendimo dėl pakeitimų pernašoje kintantys devintos RI-1 ir RII-2 eilutės elementai

Dešimtoje ir keturioliktoje eilutėje alternatyvios frazės pastebimos eilučių pradžioje (žr. 3 lentelę). Nors formuluočių sprendinių skirtumą visų pirma lemia silabikos reorganizacija, ji koreliuoja su abejone dėl semantinės sintaksinės elementų raiškos (10 eil. *melstis* vs. *lankyti*; 14 eil. *bažnyčia* [Kazimiero] → *ten karstas* [Kazimiero] → *tenai* [Kazimieras]).

	RI-1	RII-1
10 eil.	Ir Tau melstis mums kelią pastojo	Tave lankyt kelius pastojo
	Ir Taves apkruvinti mums kelią pastojo	Mums melstis kelią pastojo
	Pas Tave pasiguosti mums kelią pastojo	Tau melstis kelią pastojo
		Lankyt Tave kelius pastojo
14 eil.	Ir Kazimiero švento globėjo	Tenai Kazimieras globėjas
	Ir bažnyčia Kazimiero švento globėjo	Ten Kazimieras Globėjas
	Ir karalaičio Kazimiero švento globėjo	Juk ten Kazimieras Globėjas
	Ten ir karstas Kazimiero švento globėjo	

3 lentelė. Neapsisprendimo dėl pakeitimų pernašoje kintantys dešimtos ir keturioliktos RI-1 ir RII-2 eilučių elementai

Šalia varijuojančių elementų ryškėja ir stabilieji: 9 eil. *bet* [...] *įsibrovė*, 10 eil. *kelia(-ius) pastojo*, 14 eil. *Kazimieras* [šventas] *globėjas*. Lygiai taip, kaip neapsisprendimas dėl pakeitimų pernešamas į kitos redakcijos taisyką, užtikrintumas dėl poetinės minties sėkmingos raiškos išlaikomas jose abiejose.

³⁰ Toliau giesmės redakcijų genezės etapai žymimi RI-n / RII-n (kai n = 1, 2, 3, 4). RI-1 nurodo RI pirminį užrašymą ir taisykus, RI-2 – perrašą ir jo taisykus juodraštyje, RI-3 – atskirą autografa švarraštį, RI-4 – MR1927A; analogiškai genezės etapai žymimi ir RII atveju, tik šiuo atveju jie trys,

nes nėra žinoma atskiro švarraščio greta MR1927A.

³¹ Čia ir toliau schemose pusjuodžiu šriftu išskiriami vien redaguoti eilutės varianto RI-1 ar RII-1 elementai; neišskirti lieka stabilų poetinės minties branduolį sudarantys elementai.

3.3. REFRENŲ REDAGAVIMAS. Giesmės RI ir RII tekstines variacijas suvokdama kaip (ne)apsisprendimo pernašą tarp judviejų, toliau pamėginsiu atskleisti refrenų genezės interferenciją. Per visus redagavimo etapus RI refrone kinta dvi frazės (žr. 4 lentelę; čia cituoju RI-5 – MR1927³² publikuotą pirmo refreno versiją):

Nuramink mūsų sopančią, skaudžią krūtine:
Sugražink mūsų **bočių, tėvelių** sostinę!

Kiekviename iš keturių refreno pakartojimų žodžio *krūtine* atributais abejojama iš naujo, neapsisprendžiant tarp šių alternatyvų: *kruvina* + *skurdi* / *kruvina* + *skaudi* / *skaudi* / *sopanti* + *skaudi* (lentelėje alternatyvos žymimos pabraukimu). Šalia perorganizuojamos silabikos sprendimo dėl versijų tinkamumo kriterijumi laikyčia aliteracijos vertinimą išdavinimo požiūriu (*kruviną skurdžią* vs. *sopančią skaudžią*), taip pat – lyrinio subjekto sensorikos tiesioginę raišką (*kruvina* vs. *sopanti* [*krūtine*]). RI-1/3 trijų pirmųjų refrenų pirmoje eilutėje reiškiamo objekto atributai nusistovi vien RI-4/5.

	5–6 eil.	11–12 eil.
RI-1	Nuramink mūsų <u>*kruviną*</u> skurdžią krutinę! Sugražink mūsų bočių *tėvelių* sostinę!	Nuramink mūsų <u>*kruviną*</u> skaudžią krutinę! Sugražink mūsų bočių *tėvelių* sostinę
RI-2	Nuramink mūsų <u>sopančią, skaudžią</u> krutinę Sugražink mūsų bočių, tėvelių sostinę	Nuramink mūsų <u>sopančią, skaudžią</u> krutinę Sugražink mūsų bočių, tėvelių sostinę
RI-3	Nuramink mūsų <u>skaudžią</u> krutinę! Sugražink mūsų bočių sostinę!	Nuramink mūsų <u>skaudžią</u> krutinę! Sugražink mūsų bočių sostinę!
RI-4 (MR1927A)	Nuramink mūsų <u>sopančią, skaudžią</u> krutinę: Sugražink mūsų bočių, tėvelių sostinę!	Nuramink mūsų <u>sopančią skaudžią</u> krutinę: Sugražink mūsų bočių, tėvelių sostinę!
RI-5 (MR1927)	Nuramink mūsų <u>sopančią, skaudžią</u> krūtine: Sugražink mūsų <u>bočių, tėvelių</u> sostinę!	Nuramink mūsų <u>sopančią, skaudžią</u> krūtine: Sugražink mūsų <u>bočių, tėvelių</u> sostinę!
	17–18 eil.	23–24 eil.
RI-1	Nuramink mūsų <u>skaudžią</u> krutinę Sugražink mūsų bočių *tėvelių* sostinę.	Nuramink mūsų <u>skaudžią</u> krutinę! Sugražink mūsų bočių sostinę!
RI-2	–	Nuramink mūsų <u>sopančią, skaudžią</u> krutinę Sugražink mūsų bočių prabočių sostinę

32 *Maironio raštai 1. Lyrika*, šeštoji laida, Kaunas: „Raidės“ spaustuvė, [viršelio dailininkas Paulius Galaunė,] 1927, 196 p. Pag-

rindiniame tekste sigla – MR1927 – naudojama pagal skaitmeninį genetinį kritinį *Pavasario balsų* leidimą, žr. [Maironis] 2020a.

	17–18 eil.	23–24 eil.
RI-3	Nuramink mūsų <u>skaudžią</u> krutinę! Sugražink mūsų bočių sostinę!	Nuramink mūsų <u>skaudžią</u> krutinę! Sugražink mūsų bočių sostinę!
RI-4 (MR1927A)	Nuramink mūsų <u>sopančią, skaudžią</u> krutinę: Sugražink mūsų bočių, tėvelių sostinę!	<u>Nuramink, nuramink</u> mūsų <u>skaudžią</u> krutinę: Sugražink mūsų bočių-prabočių sostinę!
RI-5 (MR1927)	Nuramink mūsų <u>sopančią, skaudžią</u> krutinę: Sugražink mūsų <u>bočių, tėvelių</u> sostinę!	Nuramink, nuramink mūsų <u>skaudžią</u> krutinę: Sugražink mūsų <u>bočių-prabočių</u> sostinę!

4 lentelė. „Šv. Aušros Vartų Marijai (variantas)“ (RI) autoredagavimo etapai. Eilutės iš rankraščių rekonstruotos kaip fiksuoti jų autoredagavimo *proceso* etapai, taigi jų stabilumas ir užbaigtumas – sąlyginis; *[…]* žymi žodžio įterpimą rankraštyje; RI-5 pateikiama vien kaip vėliausia autorinė giesmės redakcija (joje priimti visi RI-4 pakeitimai), transkripcija iš: *Maironio raštai 1. Lyrika, šeštoji laida*, Kaunas: „Raidės“ spaustuvė, 1927, 45

Ketvirtas giesmės refrenas (eil. 23–24) išsiskiria iš ankstesnių dėl antros eilutės kaitos. Versijos *bočių / bočių, tėvelių* ketvirtame RI-2 ir RI-4 refrone keičiamos į *bočių prabočių / bočių-prabočių* (lentelėje alternatyvos žymimos pusjuodžiu šriftu). Jame taip pat matome ir anksčiau aptarto segmento skirtumą – kartojamas imperatyvas išstumiama viena iš atributų: *Nuramink, nuramink mūsų skaudžią krutinę*.

Taigi esminiai RI refrono redagavimo veiksmi yra dvejopi. Viena, visuose keturiuose posmuose ilgainiui suvienodinamos varijuojančios, t. y. svarstytos, frazės. Antra, pasiekus identiškos 1–3 refrenų struktūros, ketvirtasis redaguojamas taip, kad abiejų eilučių semantika ir sintaksė skirtųsi nuo pirmųjų trijų refrenų raiškos. Darau prielaidą, kad tas pats autoredagavimo vektorius matyti analizuojant RII refrono kaitą, taigi neapsisprendimo dėl pakeitimų pernaša vyksta tiek RI viduje, tiek tarp RI ir RII.

RII refrenų kompozicinę raidą galima nusakyti taip: pirmo ir trečio refrono raišką bandoma įvairinti, antro ir ketvirto – suvienodinti (žr. 5 lentelę). Neapsisprendimo dėl pakeitimų pernašos principas aiškiai matyti RII-1 ir RII-2 pirmo refrono gausiose pataisose. Antros refrono eilutės elementų priėmimo / atmetimo mechanizmą reguliuoja sintaksiniai (sintagminiai) veiksniai (*Kad jis paguostų mūsų šalį* → *Ir nuskriaustą paguoski šalį* → *Paguosk nuskriaustą mūsų šalį*). RII-2 redagavimas atskleidžia nepasitenkinimą elementų semantika (vyksta paradigminis pokytis: *vargšę* mūsų šalį → *varginą* mūsų šalį → *nuskriaustą* mūsų šalį).

Antro refrono negausūs taisymai RII-1 yra patvirtinami RII-2 (eil. 11–12). Panašus trečio refrono autoredagavimas: pirmos eilutės pakeitimais RII-1 abejojama juos perrašant (kaip neapsisprendimą perkeltant) į RII-2, antros eilutės gausūs pakeitimai RII-1, priešingai, RII-2 yra priimami. Ketvirtas refrenas netaisomas RII-1, bet mėginamas perdaryti RII-2/3. Kaip ir RI refrenų kompozicinės raidos atveju, jis antruoju redagavimo etapu perkomponuojamas taip, kad skirtųsi nuo trijų pirmųjų refrenų. Pasitelkiamas visiškai tas pats imperatyvo sudvigubinimas (plg. RI-4 *Nuramink, nuramink mūsų skaudžią krutinę*“ ir RII-3 *Užtark, užtark pas Visagalį*).

	5–6 eil.	11–12 eil.
RII-1	Užtark, ties užtarusi mus tiek kartu Užtark prieš Dievą Tėvą Visagalį Taip daug gali prieš Visagalį Tik jis gražint mums Vilnių gali Ir nuskriaustą Užtark varguos gil[iuos] Kad jis paguostų musų šalį Ir nuskriaustą paguoski šalį Paguosk nuskriaustą mūsų šalį	Užtark prieš Tėvą Visagalį Tik jis gražint mums Vilnių gali
RII-2	Taip daug gali prieš Visagalį Užtark už vargšę musų šalį Užtark vargingą musų nuskriaustą šalį	Užtark prieš Tėvą Visagalį Tik Jis gražint mums Vilnių gali
RII-3 (MR1927A)	Taip daug gali prieš Visagalį, Užtark vargingą mūsų šalį!	Užtark pas Tėvą visagalį Kad mums gražintų Vilniaus šalį.
RII-4 (MR1927)	Taip daug gali prieš Visagalį, Užtark vargingą mūsų šalį!	Užtark pas Tėvą visagalį Kad mums gražintų Vilniaus šalį.
	17–18 eil.	23–24 eil.
RII-1	Paguoski mums kruviną krutinę Malda Mes verkiame liudim Vilnių prisiminę Gražinki mums bočių tėvų Senelių mums gražink sostinę Ir musų sugražink sostinę Gražinki mums tėvų sostinę.	Užtark prieš Tėvą Visagalį Gražinki mums Vilnių, musų dalį
RII-2	Mes liudim verkiame, Vilnių prisiminę Gražinki mums tėvų sostinę	Užtark prieš Tėvą užtark prieš Visagalį Tik Jis Gražinti mums Vilnių, musų dalį Kad Jis gražintu mūsų dalį
RII-3 (MR1927A)	Mes verkiame, Vilnių prisiminę: Gražinki mums tėvų sostinę!	Užtark, užtark pas Visagalį, Kad Jis gražintų mūsų dalį!
RII-4 (MR1927)	Mes verkiame, Vilnių prisiminę: Gražinki mums tėvų sostinę!	Užtark, užtark pas Visagalį, Kad Jis gražintų mūsų dalį!

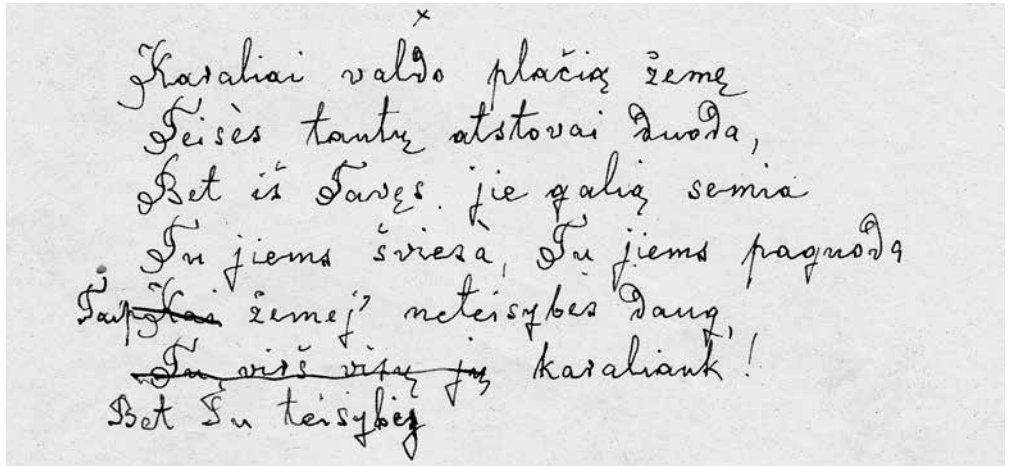
5 lentelė. „Šv. Aušros Vartų Marijai“ (RII) autoredagavimo etapai.

Išbraukimas žymimas vien tose vietose, kur autoredagavimo veiksmų

išskleidimas detaliais rekonstruojamais etapais užimtų daug vietos;

RII-4 transkripcija iš: *Maironio raštai 1. Lyrika*, šeštoji laida,

Kaunas: „Raidės“ spaustuvė, 1927, 44

12a pav. „Kristui Karaliui giesmė“ autografas juodraštis, trečia strofa;
MLLM: GEK 20046 (R1 1149), 3r

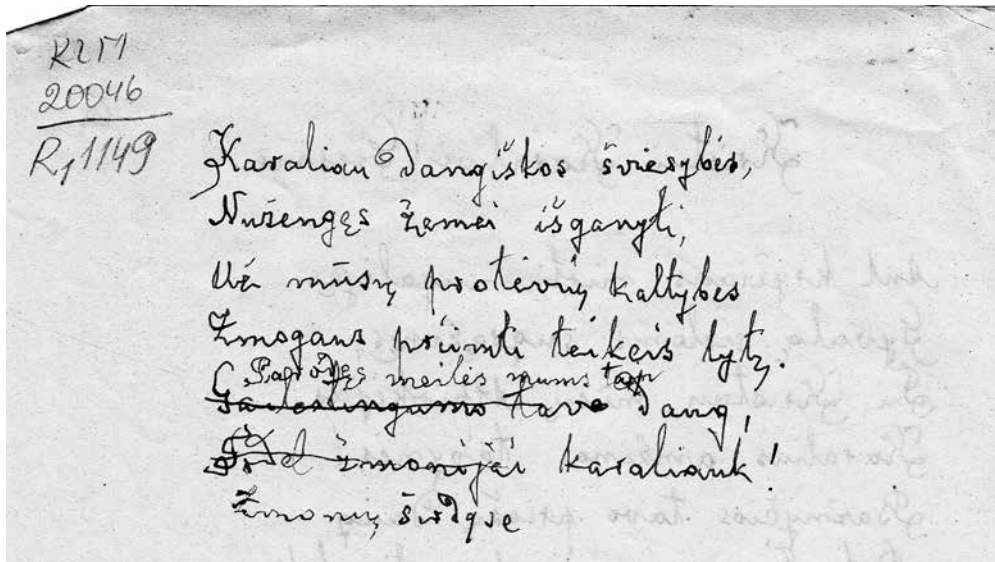
Neapsisprendimo dėl pakeitimų pernašą tarp dviejų redakcijų, tampančių atskirais kūriniais, reguliuojantys autoredagavimo veiksmai yra refrenų struktūravimas, jų sistemos koherencijos siekis. Kadangi muzikinio atlikimo tradicijoje refreno kartojimas suponuoja ypatingą jo reikšmę giesmės struktūroje, išdailinimas itin svarbus. Šias genezės tendencijas patvirtina ir dar vienos vėlyvojo laikotarpio Maironio giesmės, dedikuotos Kristui Karaliui, redagavimas – tiek autografe juodraštyje (žr. 12a, 12b pav.)³³, tiek autorizuotame mašinraštiname nuoraše (žr. 13 pav.)³⁴ intensyviausiai taisomi refrenai.

Genetiniams ryšiams tarp „Šv. Aušros Vartų Marijai“ ir „Šv. Aušros Vartų Marijai (variantas)“ nusakyti taikau neapsisprendimo dėl pakeitimų pernašos konceptą. Redakcijų interferenciją išryškina refrenų autoredagavimo veiksmai. Abejonė dėl besikartojančio giesmės segmento pakeitimų yra keliami tiek vidujai iš vieno redakcijos užrašymo į kitą, tiek iš redakcijos į redakciją, kol jas nusprendžiama publikuoti kaip dvi giesmes. Maironis refreną struktūruoja pradėdamas nuo chaotiškų eskizų, kuriuos per kelis etapus paralelinėse redakcijose suvienodina, o paskutinį refreną diferencijuoja pasiekdamas koherentišką, išankstinę schemą atitinkančią giesmės konstrukciją. Nors tam tikri veikalo segmentai nesuformuluojami sklandžiai per pirmuosius

33 „Kristui Karaliui giesmė“ autografas juodraštis; MLLM: GEK 20046 (R1 1149), 3r, 3v („paskiras gelsvai balkšvas plonas lapelis“, žr. [Maironis] 2020a).

34 „Kristui Karaliui giesmė“ autoriaus redaguotas mašinraštis; MLLM: GEK 20047 (R1 1148), 4r („paskiras gelsvai balkšvas plo-

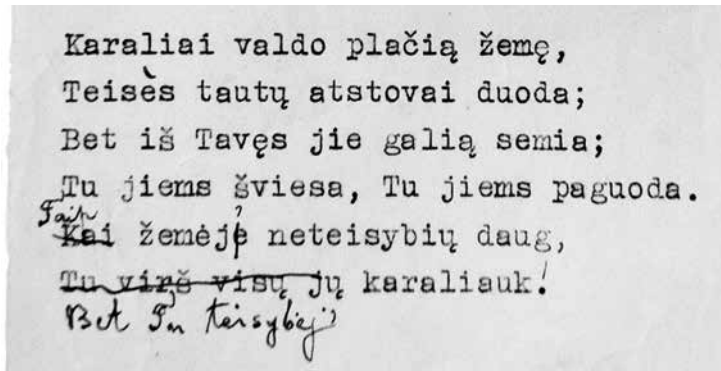
nas lapelis, plėšti kraštai, vandenženklis – retų/tankių plonų linijų tinklelis, Vytis ant skydo ir užrašas ‘LIETUVA’; [...] taisyta juodu pablukusiu rašalu metaline plunksna automatinio parkeriu Maironio ranka ir paprastu (grafitiniu) pieštuku kito nenustatyto asmens“, žr. [Maironis] 2020a).

12b pav. „Kristui Karaliui giesmė“ autografas juodraštis, ketvirta strofa;
MLLM: GEK 20046 (R1 1149), 3r

redagavimo etapas, pats nepasitenkinimas, neapsisprendimas ir jo pernaša reiškia kūrybinio proceso metu egzistuojant stabilią poetinę mintį, kurią siekiama įkūnyti, todėl patenkinamos raiškos paieška užtrunka, autoređagavimas lieka intensyvus ilgesnį laiką ir šlifuojamos variacijos keliauja per redakcijas.

4. IŠVADOS. Makrogenetinė analizė į Maironio rankraščius leidžia pažvelgti ir juos vertinti ne veikalo ištakos ar baigmės, bet kūrybinės dinamikos požiūriu. Poeto vėlyvosios lyrikos tyrimas eilėraščių kaitą atveria neapsisprendimo dėl pakeitimų pernašos perspektyvoje: autoriui ieškant poetinės minties sklandesnės raiškos, redagavimo veiksmis fiksuotas jo nepasitenkinimas viena ar kita verbaline forma buvo persvarstomas ne tik to paties eilėraščio redakcijose, bet ir perkeliamas į kitą redaguojamą poetinį veikalą. Pakeitimų svarstybos pernašoje išryškėjo genetinę kaitą reguliuojantys Maironio poetinės minties elementai. „Vakarop mintys“ gausiausiai svarstyti eilutėse reiškiamo subjekto ir objekto atributiniai dariniai: 1 eil. *raudona* → *raudona, didi* [saulė], 3 eil. *raudonus, / nuvargusius ir prakaituotus* vs. *vargus ir prakaituotus* [veidus], 4 eil. [spinduliai] *slaptingi ir keisti* vs. *šalti ir / šaltai keisti*, 8 eil. *žvaigždynų, kurie nežino* vs. *žvaigždynų, nežinančių*. Subjekto / objekto atributinių darinių redagavimas „Dienų sielvartuose“ įtraukė folklorinę, etinę semantiką: 4 eil. *auksu žvilgančias* vs. *mira / rūta kvėp[i]ančias* [kasas]; 7 eil. *svetim-a/-u/-ą pasidalint draugingai / duosningai*. Abu eilėraščius sugretinus, genetinė interferencija identifiukuota segmente, kuriame teologinė mintis ilgainiui pėrtvarkyta metonimiškesnės raiškos link: „Dienų sielvartai“ 12 eil. kaita

13 pav. „Kristui Karaliui giesmė“ autoriaus redaguotas mašinraštis, trečia strofa; MLLM: GEK 20047 (R1 1148), 4r

protingasis žmogus → *protingasis tvarinys* semantiniu pagrindu koreliavo su „Vakarop mintys“ 5 eil. pataisomis *protingieji skruzdynai* → *gyvių milijonai*.

Palyginus giesmių, kurios paskelbtos kaip du atskiri kūriniai – „Šv. Aušros Vartų Marijai“ ir „Šv. Aušros Vartų Marijai (variantas)“, – genezę, išryškintas neapsisprendimas, kuri iš jų ilgainiui įgis atlikimo alternatyvą žyminčią antraštę „Variantas“. Šį neapsisprendimą liudijo autografuose juodraščiuose išsiskiriančios giesmės antraštės ir dviejų redakcijų – RI ir RII – redagavimo charakteristika. Varijavusi semantinė / sintaksinė elementų raiška (10 eil. *melstis* vs. *lankyti*, 14 eil. *bažnyčia* [Kazimiero] → *ten karstas* [Kazimiero] → *tenai* [Kazimieras]) labiausiai sietina su silabikos reorganizacija: dešimties skiemenų poetinė eilutė buvo keičiama į trylikaskiemenę. Giesmių autore-dagavimo tyrime taip pat atsiskleidė individualus refrenų taisymo pobūdis: RI atveju siekta identiškos 1–3 refrenų struktūros, 4-ojo semantika ir sintaksė – skirtinga; RII atveju 1 ir 3 refreno raiška buvo įvairinama, 2 ir 4 – vienodinama; tiek RI, tiek RII paskutiniame refrene dvigubinamas imperatyvas (RI *Nuramink, nuramink mūsų skaudžią krūtinę*, RII *Užtark, užtark pas Visagalį*). Intensyvų refrenų taisymą patvirtina ir „Kristui Karaliui giesmės“ autografa.

Neapsisprendimo dėl pakeitimų pernašos konceptas leidžia interpretuoti ligi šiol nežvelgtas Maironio autore-dagavimo tendencijas. Tiriant tekstinės variacijos keliavimą per kurio nors kūrinio redakcijas ar skirtingus veikalus tampa akivaizdi tiek kūrybinės minties dinamika apskritai, tiek jos situacinis savitumas.

Šaltiniai:

DS (AJ1) – Maironis, „Dienų sielvartai“ autografas juodraštis 1; MLLM: GEK 20053 (R1 1144), 5r.
DS (AJ2) – Maironis, „Dienų sielvartai“ autografas juodraštis 2; MLLM: GEK 20045 (R1 1146), 1r.

- MAIRONIS, 1926: „Dienų sielvartai“, *Lietuvis, visuomenės, politikos ir literatūros laikraštis* 51, gruodžio 21 d., 6 (pirmoji publikacija).
- MAIRONIS, 1927a: „Dienų sielvartai“, *Maironio raštai* 1. *Lyrika*, šeštoji laida, Kaunas: „Raidės“ spaustuvė, 95.
- MAIRONIS, 1927b: *Raštai* 1. *Lyrika*, šeštoji laida, Kaunas: „Raidės“ spaustuvė, [viršelio dailininkas Paulius Galaunė].
- MAIRONIS, 1927c: „Šv. Aušros Vartų Marijai“, *Maironio raštai* 1. *Lyrika*, šeštoji laida, Kaunas: „Raidės“ spaustuvė, 44.
- MAIRONIS, 1927d: „Šv. Aušros Vartų Marijai (variantas)“, *Maironio raštai* 1. *Lyrika*, šeštoji laida, Kaunas: „Raidės“ spaustuvė, 45.
- MAIRONIS, 1932: „Vakarop mintys“, *Vairas, visuomenės, politikos, literatūros, dailės ir mokslo laikraštis* 2, vasaris, 145 (pirmoji publikacija).
- [MAIRONIS], 2020: *Pavasario balsai. Skaitmeninis archyvas ir genetinis kritinis leidimas*, parengė Paulius V. Subačius (vyr. red.), Jurgita Venckienė, Magdalena Slavinskaitė, Dovilė Gervytė, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla (<http://www.pb.flf.vu.lt/>).
- MAIRONIS, „Dienų sielvartai“, 1927 m. leidimo autografas; MLLM: GEK 4794 (R1 1154), 111r–112r.
- MAIRONIS, „Kristui Karaliui giesmė“, autografas juodraštis; MLLM: GEK 20046 (R1 1149), 3r, 3v.
- MAIRONIS, „Kristui Karaliui giesmė“, redaguotas mašinraštis; MLLM: GEK 20047 (R1 1148), 4r.
- MAIRONIS, *Pavasario Balsai*, 1920 m. leidimas, autoriaus redaguotas egzempliorius rengiant *Maironio raštai* 1. *Lyrika*; MLLM: GEK 4795 (K1 1195).
- MAIRONIS, „Šv. Aušros Vartų Marijai“, 1927 m. *Maironio raštų* leidimo autografas švarraštis; MLLM: GEK 4794 (R1 1154), 48r, 49r.
- MAIRONIS, „Šv. Aušros Vartų Marijai“, autografas juodraštis 1; MLLM: GEK 20043 (R1 1143), 20r–20v.
- MAIRONIS, „Šv. Aušros Vartų Marijai“, autografas juodraštis 2; MLLM: GEK 20043 (R1 1143), 21r, 21v.
- MAIRONIS, „Šv. Aušros Vartų Marijai (variantas)“, 1927 m. leidimo autografas; MLLM: GEK 4794 (R1 1154), 50r, 51r.
- MAIRONIS, „Šv. Aušros Vartų Marijai (variantas)“, autografas juodraštis 1; MLLM: GEK 20043 (R1 1143), 19v, 20r.
- MAIRONIS, „Šv. Aušros Vartų Marijai (variantas)“, autografas juodraštis 2; MLLM: GEK 20043 (R1 1143), 20v, 21v.
- MAIRONIS, „Šv. Aušros Vartų Marijai (variantas)“, autografas švarraštis; MLLM: GEK 71043 (R1 6606), 1r, 1v.
- MAIRONIS, „Vakarop mintys“, autografas juodraštis 3, *Ordo Divini officii recitandi Sacrique peragendi iuxta kalendariums ecclesiae universalis: Pro anno Domini 1931.*, Romae: Apud administrationem „Ephemerides Liturgicae“ (pirmajame priešlapyje *recto*); MLLM: MB 777.
- VM (AJ1) – Maironis, „Vakarop mintys“, autografas juodraštis 1; MLLM: GEK 20030 (R1 1139), 51v.
- VM (AJ2) – Maironis, „Vakarop mintys“, autografas juodraštis 2; MLLM: GEK 20030 (R1 1139), 50v–50r.

Literatūra:

- „Angà“, 2007: *Lietuvių kalbos etimologinio žodyno duomenų bazė* (<https://etimologija.baltnexus.lt/>).
- BIASI, PIERRE-MARC DE, 1996: „Microgenesis“, *A Lexicon of Scholarly Editing*, edited by Dirk Van Hulle et al. (<https://lexiconse.uantwerpen.be/>).
- DAUJOTYTĖ, VIKTORIJA, 2016: „Maironio visuotinumai“, *Apie Maironį. Maironio kritinės recepcijos rinktinė (1890–2010)*, sudarytojas Tomas Andriukonis, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas.
- DEPPMAN, JED; DANIEL FERRER, MICHAEL GRODEN, 2004: „Introduction: A Genesis of French Genetic Criticism“, *Genetic Criticism: Texts and Avant-Textes*, edited by Jed Deppman, Daniel Ferrer, Michael Groden, Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- GIRDZIJAUSKAS, JUOZAS, 2002: „Maironio eilėraščio ‘Lietuva brangi’ genezė“, *ALT* 4, 145–157.
- HURLEBUSCH, KLAUS, 2000: „Understanding the Author’s Compositional Method: Prolegomenon to a Hermeneutics of Genetic Writing“, *Text* 13, 55–101.
- KULBOKAS, VLADAS, 1982: *Lietuvių religinė poezija*, Putnam: Krikščionis gyvenime.
- LANDSBERGIS, VYTAUTAS, 2016: „Maironis ir muzika“, *Apie Maironį. Maironio kritinės recepcijos rinktinė (1890–2010)*, sudarytojas Tomas Andriukonis, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas.
- M. IR S., 1923: *Svetimų ir tarptautiškų žodžių žodynelis*, Šiauliai: „Vilties“ draugija.
- MAČIULIS-MAIRONIS, JONAS, 2014 [2016]: *Pavasario balsai: 1920 metų leidimo maketo fotografinė kopija*, leidinio rengėja ir įvadinio teksto autorė Virginija Babonaitė, Kaunas: Naujasis lankas.
- [MAIRONIS], 2020a: „Šaltiniai“, *Pavasario balsai. Skaitmeninis archyvas ir genetinis kritinis leidimas*, parengė Paulius V. Subačius (vyr. red.), Jurgita Venckienė, Magdalena Slavinskaitė, Dovilė Gervytė, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla (<http://www.pb.flf.vu.lt/>).
- [MAIRONIS], 2020b: „Konkordancija“, *Pavasario balsai. Skaitmeninis archyvas ir genetinis kritinis leidimas*, parengė Paulius V. Subačius (vyr. red.), Jurgita Venckienė, Magdalena Slavinskaitė, Dovilė Gervytė, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla (<http://www.pb.flf.vu.lt/>).
- NAVAŠINSKIENĖ, GENOVAITĖ, 1990: „Maironio memorialinės bibliotekos katalogas“, *Literatūra ir kalba* 21. *Maironis*, parengė Kostas Doveika, Algis Samulionis, Vytautas Vanagas, Vilnius: Vaga, 686–736.
- NELSON, DAVID L.; MICHAEL M. COX, 2008: „Biological Membranes and Transport“, *Lehninger Principles of Biochemistry*, 5th edition, New York: W. H. Freeman.
- RYTERIS, JANIS, 1929: *Lietuviškai-latviškas žodynas* (Jānis Rīteris, *Lietuviski-latviska vārdnīca*), Ryga: autora izdevums (Klemensa Narkeviča grāmatu spiestuve).
- SPEIČYTĖ, BRIGITA, 2012: *Anapus ribos: Maironis ir istorinė Lietuva*. Monografija, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas.
- SPEIČYTĖ, BRIGITA, 2019: „Maironio Pavasario balsai: lyrikos rinkinys“, *Maironio balsai: kūryba, veikla, atmintis*, sudarytojas Manfredas Žvirgždas, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 29–141.

- SUBAČIUS, PAULIUS V., 2014: „Nušlifuoti deimantą, arba kuo Maironis įdomus ne vien pokolonijiniams kraštams“, *Eina garsas: nauji Maironio skaitymai*, sudarytojas Manfredas Žvirgždas, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, 88–112.
- ŠLEKYS, JONAS, 1998: „Maironio giesmės ‘Marija, Marija’ istorinis-kultūrinis kontekstas“, *Literatūra* 36(1), Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- VAN HULLE, DIRK, 2004: *Textual Awareness: A Genetic Study of Late Manuscripts by Joyce, Proust, and Mann*, Michigan: University of Michigan Press.
- VAN HULLE, DIRK, 2014: *Modern Manuscripts: The Extended Mind and Creative Undoing from Darwin to Beckett and Beyond*, London: Bloomsbury.
- VENCKIENĖ, JURGITA, 2012: „Jono Mačiulio-Maironio raštų rašyba ir kalba: Jaunias sekėjo dinamika“, *ALt* 14, 131–148.
- VENCKIENĖ, JURGITA, 2018: „Maironio ‘Pavasario Balsai’ (1895–1927): kaip keitėsi eilėraščių kalba“, *ALt* 20, 209–234.
- ZABORSKAITĖ, VANDA, 1987: *Maironis*. Monografija, Vilnius: Vaga.

Dovilė Gervytė

THE SELF-EDITING OF MAIRONIS' LATE POETRY:
THE TRANSPORT OF INDECISION OVER REVISIONS

Summary

The 20th century Lithuanian writer Maironis is known for his collection of poems called *The Voices of Spring*. It was reprinted five times during the author's lifetime and contains revisions made by the poet himself. Yet the strongest textual evidence of doubt, rejection, and pondering upon poetical decisions is to be found in the surviving manuscripts (drafts). The reconstructed dynamics of the textual variation within the fragments (a verse or a word phrase) or the segments (a stanza or the whole structure) of seven different poems within those drafts reveal intricate genetic interference between the units of the poems' texts.

The case of self-editing in Maironis manuscripts suggests that the concept of textual variation may be interpreted as the process of transferring the doubt – which concerns the decision whether the textual variant is to be accepted as suitable for the textual situation or to be rejected altogether – within the segments of a particular poem or between its versions, or even different poems (e.g., *Vakarop Mintys* and *Dienų Sielvartai*). Based on the macrogenetic analysis of Maironis' drafts, the former trend of self-editing was called 'the transport of indecision over revisions'.

This concept was concluded by creating models and schemes of the micro- and macrogenetic changes reconstructed from the manuscripts. The interpretative manner of the research – the formation of the avant-texte alongside the application of the analogy of molecular transportation in biochemistry – also inspired the more general reflections. For example, the idea of indecision being transported over revisions helped to consider both the overall dynamics of genetic processes in Maironis' manuscripts and the individuality of the

particular acts of self-editing. As for the latter, the poet tended to edit his works so that the attributes assigned to a particular verse's subject/object were altered most intensely, changing the semantics to achieve the most metonymical meaning of the verse. Revision of the more rigidly structured works – Maironis' hymns – contained the indecision as to which of the two works would carry the actual hymn's name and which would be called its 'variant' (as it is in the case of *Šv. Aušros Vartų Marijai*).

DOVILĖ GERVYTĖ
Vilniaus universitetas
Universiteto g. 3
LT-01513 Vilnius, Lietuva
el. p.: dovile.gervyte@flf.stud.vu.lt

Gauta 2021 m. liepos 21 d.